20180911-009 08:56 0003

de Rechtspraak

Raad voor de rechtspraak

De minister voor Rechtsbescherming
drs. S. Dekker
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

Afdeling Strategie

bezoekadres
Kneuterdijk 1
2514 EM Den Haag

correspondentieadres
Postbus 90613
2509 LP Den Haag

[redacted]

datum 10 september 2018
doorkiesnummer [redacted]
e-mail wetgeving.rvdr@rechtspraak.nl
ons kenmerk UIT 11162 STRA/RB
uw kenmerk 2299821
onderwerp Advies Wetsvoorstel Wijziging van het Wetboek van Strafvordering en het Wetboek van Strafrecht in verband met de nadere versterking van de positie van het slachtoffer in het strafproces (uitbreiding slachtofferrechten)

Geachte heer Dekker,

Bij brief van 22 juni 2018, kenmerk 2299821, verzocht u de Raad voor de rechtspraak (de 'Raad') advies uit te brengen inzake het conceptwetsvoorstel Wijziging van het Wetboek van Strafvordering en het Wetboek van Strafrecht in verband met de nadere versterking van de positie van het slachtoffer in het strafproces (uitbreiding slachtofferrechten) (hierna: het Wetsvoorstel).

HET WETSVOORSTEL

Met het Wetsvoorstel wordt volgens de Memorie van Toelichting (hierna: 'MvT') beoogd bij te dragen aan een verdere versteviging en verankering van de positie van het slachtoffer over de gehele breedte van het Nederlandse strafrecht. Het Wetsvoorstel bevat in dit verband maatregelen van uiteenlopende aard, die verschillende onderdelen van het formeel en materieel strafrecht raken.

In de eerste plaats strekt het Wetsvoorstel tot invoering in het Wetboek van Strafvordering van een verschijningsplicht voor de voorlopig gehechte verdachte die wordt verdacht van een ernstig zeden- of geweldsmisdrijf. Deze verschijningsplicht ziet zowel op het onderzoek ter terechtzitting als op de zitting waarop uitspraak wordt gedaan. Volgens de MvT wordt daarmee in deze zaken onder meer zeker gesteld dat het slachtoffer zijn spreekrecht kan uitoefenen in het bijzijn van de verdachte.

In de tweede plaats wordt met het Wetsvoorstel beoogd het spreekrecht duidelijker in het strafproces in te bedden door wettelijk vast te leggen op welk moment tijdens het onderzoek op de terechtzitting daarvan gebruik kan worden gemaakt.

In de derde plaats wordt met het Wetsvoorstel de kring van spreekgerechtigden uitgebreid, zodat ook de stieffamilie daaronder komt te vallen.

In de vierde plaats wordt voorgesteld een spreekrecht op de tbs-verlengingszitting te introduceren voor zover het gaat om de inhoud van de bijzondere voorwaarden die aan een voorwaardelijke beëindiging van de dwangverpleging verbonden kunnen worden.

20180911.009 08:56 0004

de Rechtspraak

Raad voor de rechtspraak

Ten slotte worden in het Wetsvoorstel enige andere onderwerpen geregeld. Zo worden enkele verbeteringen voorgesteld in de wettelijke regeling van de informatierechten van het slachtoffer in de fase van de tenuitvoerlegging. Ook wordt een wettelijke grondslag gecreëerd voor het toepassen van de zogeheten 'voorschotregeling' ingeval de betrokken persoon slachtoffer is van een overtreding. Daarnaast wordt een motiveringsplicht geïntroduceerd voor de opsporingsambtenaar die besluit om de aangever geen kopie van zijn aangifte of geen kopie van het proces-verbaal van zijn aangifte te verstrekken.

Na overleg met de gerechten, adviseert de Raad als volgt.[1]

HOOFDLIJNEN VAN HET ADVIES

Het Wetsvoorstel stuit in zijn huidige vorm op een aantal zwaarwegende bezwaren. De Raad vraagt u daarom met klem om het Wetsvoorstel op de in dit advies genoemde onderdelen te heroverwegen.

De introductie van een verschijningsplicht wordt sterk ontraden. In zaken waarin de rechter het belangrijk vindt dat de verdachte ter terechtzitting aanwezig is, kan hij reeds nu de persoonlijke verschijning en medebrenging van een verdachte bevelen. De voorgestelde regeling is niet steeds in het belang van het slachtoffer, bergt het risico in zich van willekeur en belemmert de rechter in het leveren van het benodigde maatwerk. Bovendien zal de verschijningsplicht naar verwachting leiden tot langere doorlooptijden, substantiële werklastgevolgen voor de gerechten en hogere kosten voor deze zaken.

De Raad onderschrijft het voorstel tot invoering in de wet van een vast moment voor de uitoefening van het spreekrecht. Een nieuwe wettelijke bepaling ten behoeve van een tweede ronde van het spreekrecht wordt echter ontraden. Het Wetboek van Strafvordering voorziet reeds in de mogelijkheid om een aanwezige ter terechtzitting op elk moment aanvullende vragen te stellen.

De Raad ontraadt met klem de introductie van spreekrecht bij tbs-verlengingszittingen. Het strafrechtsysteem wordt hierdoor zwaarder belast, terwijl geen voorafgaande, goede analyse heeft plaatsgevonden van de daadwerkelijke behoefte, systematische inpasbaarheid in het strafprocesrecht en de feitelijke baat in de praktijk voor slachtoffers en nabestaanden.

Uitbreiding van de voorschotregeling met overtredingen zal een grote aanzuigende werking kunnen hebben. Daarbij moet rekening worden gehouden met nog meer daarop geënte 'artikel 12-procedures', terwijl de gerechtshoven – ook in dit opzicht – al overbelast zijn. De argumenten die in de MvT als aanleiding voor deze uitbreiding worden genoemd, overtuigen niet.

---

[1] De Raad voor de rechtspraak heeft op grond van artikel 95 van de Wet op de rechterlijke organisatie een wettelijke adviestaak met betrekking tot nieuwe wets- en beleidsvoorstellen die gevolgen hebben voor de rechtspraak. De adviezen worden vastgesteld na overleg met de gerechten. De Raad voor de rechtspraak is een adviescollege in de zin van artikel 79 en 80 van de Grondwet. Bij het opstellen van zijn adviezen beoordeelt de Raad de voorgenomen wet- en regelgeving in het bijzonder op de gevolgen voor de organisatie en de werklast van de gerechten en op de (praktische) toepasbaarheid en uitvoerbaarheid. Rechters zijn bij de behandeling van individuele zaken niet gebonden aan de inhoud van de wetgevingsadviezen van de Raad voor de rechtspraak.

20180911.009 08:56 0005

de Rechtspraak

Raad voor de rechtspraak

ADVIES

De Raad onderschrijft in het algemeen de ontwikkeling om de positie van het slachtoffer in het strafproces te versterken. Diverse wetswijzigingen hebben laten zien dat het goed mogelijk is gebleken om, met inachtneming van het publiekrechtelijke karakter van het strafproces, het slachtoffer een rol te laten vervullen als procesdeelnemer met bepaalde rechten. Dat neemt niet weg dat de Raad bij verschillende onderdelen van het Wetsvoorstel enkele kritische kanttekeningen plaatst.

1. Verschijningsplicht

Algemeen
De voorgestelde wettelijke verschijningsplicht zal volgens het Wetsvoorstel gelden voor verdachten van een misdrijf dat spreekrechtwaardig is als bedoeld in artikel 51e, eerste lid, Sv of dat is gericht tegen of gevaar veroorzaakt voor de onaantastbaarheid van het lichaam van een of meer personen en waarop naar de wettelijke omschrijving een gevangenisstraf van vier jaar of meer is gesteld.

In zijn advies van 12 juli 2018 over de Boeken 3, 4, 5 en 6 (Modernisering Strafvordering) heeft de Raad reeds geadviseerd over een vergelijkbare verschijningsplicht (p. 44 en 45). Zijn opmerkingen met betrekking tot die verschijningsplicht dienen hier als herhaald en ingelast te worden beschouwd.

De Raad overweegt in aanvulling daarop het volgende. In de MvT worden verschillende redenen beschreven voor de introductie van een wettelijke verschijningsplicht. *In de eerste plaats* wordt de verschijningsplicht opportuun geacht omdat spreekgerechtigden daardoor in het bijzijn van de verdachte hun verklaring kunnen afleggen. De Raad stelt in dit verband voorop dat procesdeelnemers – ook de spreekgerechtigde – in de rechtszaal spreken tegen (of via) de rechter. Er is geen juridisch/systematisch houdbare grond om daarvan af te wijken. Bovendien geldt voor een verdachte ten tijde van de terechtzitting de onschuldpresumptie in volle omvang. Hij kan niet worden gedwongen een tot hem gerichte slachtofferverklaring aan te horen. Het spreekrecht is ook niet bedoeld om het slachtoffer in de gelegenheid te stellen een verdachte de les te lezen en alvast te "straffen". Maar bovenal is niet gezegd dat het slachtoffer het direct toespreken van de verdachte op prijs stelt. Ook is niet gezegd dat alle slachtoffers wensen te spreken in aanwezigheid van de verdachte. In zijn brief aan de Tweede Kamer van 4 oktober 2013 in reactie op een motie waarbij werd verzocht om het invoeren van de hier bedoelde verschijningsplicht merkt de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie hierover op:[2]

> *"Omdat ik niet wil dat de strafrechtspleging wordt belast met extra werkzaamheden waarvan niet duidelijk is dat zij aan alle slachtoffers ten goede komen, heb ik het volgende alternatief voor het introduceren van een verschijningsplicht, (...) namelijk het bevorderen van maatwerk dat aansluit bij de specifieke behoeften van het slachtoffer. Niet alle slachtoffers stellen immers prijs op het direct toespreken van de verdachte, en geen van allen zal willen worden geconfronteerd met een onverschillige, ongeïnteresseerde of onheus of agressief reagerende verdachte."*

[2] Kamerstukken II 2013-2014, 33 552, nr. 8, p. 2. In Kamerstukken II 2014-2015, 34 082, nr. 3, p. 13 wordt hieraan gerefereerd.

20180911-009 08:56 0006

de Rechtspraak

Raad voor de rechtspraak

In de brief wordt het alternatief nader toegelicht. Het komt er in de kern op neer dat het openbaar ministerie in de communicatie met slachtoffers vraagt of de aanwezigheid van de verdachte op de zitting op prijs wordt gesteld. De mening van het slachtoffer kan vervolgens meewegen bij het bevorderen dat een verdachte op de terechtzitting aanwezig is. De officier van justitie kan desgeraden een bevel tot persoonlijke verschijning, eventueel gecombineerd met een bevel medebrenging bij de voorzitter van de rechtbank vragen. In een brief van de minister van Veiligheid en Justitie van 30 juni 2017 aan de voorzitter van de Tweede Kamer wordt dit nog eens herhaald:[3]

> *"Tot op heden zijn de ervaringen* [van het openbaar ministerie, Raad] *echter dusdanig dat het slachtoffer eerder opziet tegen de verschijning van de verdachte dan dat een slachtoffer behoefte heeft aan een verplichte verschijning. Mocht een slachtoffer echter wensen dat de verdachte verschijnt, dan kan de officier dit bij de rechter vorderen op basis van artikel 278, tweede lid van het Wetboek van Strafvordering. Als de rechter een bevel tot medebrenging geeft, is de verdachte verplicht aanwezig te zijn bij de zitting."*

Het is de Raad niet duidelijk waarom nu, zo kort na dit duidelijke standpunt vanuit de beroepsgroep die heel goed zicht heeft op de behoeften van het slachtoffer, een verschijningsplicht ten behoeve van het slachtoffer alsnog moet worden ingevoerd. Een nadere toelichting is geboden.

In de tweede plaats wordt de invoering van een verschijningsplicht volgens de MvT opportuun geacht omwille van de verdachte:[4]

> *"Juist omdat de tenlastegelegde feiten ernstig zijn, staat in deze zaken ook voor de verdachte veel op het spel. Doorgaans worden daarin immers substantiële vrijheidsbeperkende straffen geëist, die diep kunnen ingrijpen in de persoonlijke levenssfeer van de verdachte. Ik vind het in zulke zaken van belang dat een verdachte zoveel als mogelijk zelf meekrijgt wat op de terechtzitting wordt besproken en wat de uiteenlopende procesdeelnemers te berde brengen, in het bijzonder over zijn rol bij het tenlastegelegde feit. (...) Zijn aanwezigheid verschaft de verdachte de gelegenheid nader vorm te geven aan zijn verdediging, bijvoorbeeld door in te gaan op de informatie die gedurende de zitting wordt uitgewisseld."*

In reactie hierop overweegt de Raad dat het aan de verdachte is om van zijn aanwezigheidsrecht gebruik te maken als hij dat (in overleg met zijn raadsman) in het belang van zijn verdediging geraden acht. Het is maar zeer de vraag of het de waarheidsvinding en de kwaliteit van de beslissing van de rechter ten goede komt als een verdachte tot die verschijning gedwongen wordt. De verdachte kan van zijn zwijgrecht gebruik maken of ontkennen. Ook in de MvT (p. 4) wordt overwogen dat de verschijningsplicht niet een coöperatieve opstelling van de verdachte tijdens het onderzoek op de terechtzitting waarborgt. Dit argument voor de invoering van een verplichte verschijning overtuigt dan ook niet.

In de derde plaats wordt in de MvT overwogen dat de invoering van een verschijningsplicht voor de samenleving van belang is. De Raad meent echter dat de publieke dimensie van een rechtszaak geen steekhoudend argument kan vormen om de belangen van de verdachte bij niet-aanwezigheid ter zijde te

[3] Kamerstukken II 2016-2017, 33 552, nr. 28.
[4] MvT, p. 4.

20180911-009 08:56 0007

stellen. Die dimensie krijgt vorm in de openbaarheid van het proces. De wettelijke mogelijkheid tot vrijheidsbeneming van een verdachte ten behoeve van het strafproces (voorarrest) – zoals genoemd in de MvT als grond om verdachte ook te verplichten op de zitting aanwezig te zijn – kent een geheel andere achtergrond dan de kwestie of verdachte – ook nog eens in het openbaar – ter terechtzitting aanwezig moet zijn.

De Raad vraagt uitdrukkelijk aandacht voor de willekeur die de voorgestelde regeling met zich brengt. Als uitgangspunt geldt dat een verdachte zijn strafproces in vrijheid afwacht. Het komt voor dat verdachten van zware gewelds- of zedendelicten op vrije voeten zijn, bijvoorbeeld omdat hun voorlopige hechtenis is geschorst. De voorgestelde verschijningsplicht is op deze verdachten niet van toepassing, terwijl de in de MvT genoemde redenen voor de invoering daarvan – wat daar ook van zij – evengoed voor die verdachten opgaan. Dat kan – ook wetssystematisch gezien – nooit de bedoeling zijn.[5]

In die zaken waarin de voorzitter het belangrijk vindt dat de verdachte ter terechtzitting aanwezig is, kan hij een bevel tot persoonlijke verschijning en medebrenging geven. Het hiervoor beschreven maatwerk dat de rechter op basis van de huidige wettelijke regeling – juist ook in het belang van een slachtoffer – kan leveren, wordt met de thans voorgestelde verschijningsplicht ernstig bemoeilijkt. De Raad beveelt u dan ook met klem aan het Wetsvoorstel op dit onderdeel te heroverwegen.

Mocht desondanks tot de invoering van een verschijningsplicht worden overgegaan dan verzoekt de Raad u dringend om aan de rechter over te laten welke rechtsgevolgen aan het niet verschijnen dienen te worden verbonden en dit uitdrukkelijk in de wet te bepalen. De Raad verwacht dat de gerechten daarvoor gezamenlijke uitgangspunten zullen ontwikkelen.

Verschijningsplicht voor pro forma zittingen en regiezittingen?
Het Wetsvoorstel lijkt geen uitzondering op de verschijningsplicht te maken voor zogenaamde pro forma zittingen en regiezittingen. Het komt de Raad onwenselijk voor de verschijningsplicht in deze situaties van toepassing te laten zijn.

Jeugdstrafprocesrecht
De Raad werpt de vraag op of de beoogde verschijningsplicht ook geldt voor inmiddels meerderjarige verdachten die nog vallen onder het jeugdstrafrecht en in hoeverre is uitgesloten dat minderjarigen kunnen worden verplicht te verschijnen op een (openbare) uitspraakzitting. Hij verwijst daarbij naar zijn opmerkingen hierover in zijn advies van 12 juli 2018 over de Boeken 3, 4, 5 en 6 (Modernisering Strafvordering) (p. 45).

[5] Vgl. het advies van de Raad over de Boeken 3, 4, 5 en 6 Sv, p. 44 en 45.

20180911-009 08:56 0008

de Rechtspraak

Raad voor de rechtspraak

Misdrijven als bedoeld in artikel 268a onder b Sv
De in artikel 268a, onder b, Sv aangeduide misdrijven behoeven een nadere toelichting, mede gelet op de onder a. genoemde misdrijven die in artikel 51, eerste lid, Sv concreet met een strafbedreiging (acht jaar gevangenisstraf of meer) of met artikelnummer worden aangewezen. Het is de vraag welke misdrijven onder b. bedoeld zijn, buiten de misdrijven genoemd onder de artikelen 248c, 252, tweede lid, en 301, eerste lid, van het Wetboek van Strafrecht. Is bijvoorbeeld ook bedoeld de misdrijven aan te wijzen uit Titel VII van Boek 2 van het Wetboek van Strafrecht die voldoen aan de eis van een maximumgevangenisstraf van vier jaar of meer? De Raad beveelt aan om de bedoelde misdrijven te expliciteren dan wel onderdeel b van het voorgestelde artikel 268a Sv te schrappen als zijnde overbodig.

Videoconferentie
Het is de Raad niet duidelijk hoe de verschijningsplicht zich verhoudt tot het voorstel videoconferentie dat in het kader van de Modernisering van het Wetboek van Strafvordering onlangs door u aan de Raad ter advisering is voorgelegd. Met dat voorstel wordt beoogd het gebruik van videoconferentie in het strafproces te stimuleren. De verdachte kan gelet op het voorgestelde artikel 1.10.2.1, derde lid, Sv om het gebruik daarvan verzoeken. Wordt aan de hier bedoelde verschijningsplicht voldaan indien en voor zover de verdachte bij de berechting middels videoconferentie wordt ondervraagd?

Maatregelen van orde
Het is niet uit te sluiten dat door de verschijningsplicht verdachten zich in meer zaken ter terechtzitting onheus of recalcitrant zullen opstellen. Indien de verdachte de orde verstoort en vruchteloos door de voorzitter is gewaarschuwd, kan de voorzitter op grond van artikel 273, derde lid, Sv zijn verwijdering uit de zittingzaal bevelen. De Raad werpt de vraag op hoe de verschijningsplicht zich tot deze ordemaatregel verhoudt. Hij neemt aan dat de toepassing van de ordemaatregel er in die zaken niet toe dient te leiden dat de behandeling dient te worden aangehouden.

Ernstige zeden- of geweldsmisdrijven
Ten overvloede werpt de Raad de vraag op of de opmerking in de MvT dat de verschijningsplicht zich beperkt tot personen die verdacht worden van ernstige gewelds- en zedendelicten, juist is (p. 4, eerste alinea). Door verwijzing in artikel 268a, aanhef en onder a, Sv naar artikel 51e, eerste lid, Sv is de verschijningsplicht bijvoorbeeld ook van toepassing op (elke) brandstichting (art. 157 Sr). Ten aanzien van de misdrijven als bedoeld in artikel 268a, aanhef en onder b, Sv dringt de vraag zich op of deze steeds als "ernstig" kunnen worden gekwalificeerd.

2. Moment(en) waarop het spreekrecht wordt uitgeoefend

Vast moment voor de uitoefening van het spreekrecht
De Raad heeft met instemming kennisgenomen van het voorstel tot invoering van een vast moment voor de uitoefening van het spreekrecht. Daarmee wordt een einde gemaakt aan de verschillen in de praktijk met betrekking tot het moment waarop het spreekrecht ter terechtzitting wordt uitgeoefend. Het voorstel sluit aan bij de systematiek van het Wetboek van Strafvordering en het gegeven dat een slachtoffer wel procesdeelnemer, maar geen procespartij is. Zeker sinds de invoering van een ongelimiteerd spreekrecht, dat zich niet langer beperkt tot de gevolgen voor het slachtoffer,[6] is het belangrijk in het

[6] Wet van 14 april 2016, Stb. 2016, 160.

20180911-009 08:56 0009 6000

oog te houden dat het debat over de strafzaak gevoerd (hoort te) wordt tussen het openbaar ministerie en de verdachte/verdediging. Het zou geen pas geven – en mogelijk zelfs tot een oneerlijk proces ("twee tegen één") leiden indien in de ronde requisitoir/pleidooi ook het slachtoffer (of diens advocaat) nog aan het woord zou komen. Als het spreekrecht vóór het requisitoir wordt uitgeoefend, kan het openbaar ministerie daaruit desgewenst putten in het requisitoir.

Geen tweede ronde
De Raad ontraadt de introductie van een tweede ronde van het spreekrecht. Daarmee zou het slachtoffer wel als procespartij worden gepositioneerd. Het staat elke rechter vrij om een aanwezige in de zaal op elk moment nog een vraag te stellen. Daarvoor is geen aanvullende wettelijke bepaling nodig. Indien dit onderdeel van het Wetsvoorstel in ongewijzigde vorm tot wet wordt verheven, zullen (advocaten van) spreekgerechtigden er een aansporing in vinden om meer kostbare zittingsruimte in beslag te nemen.

3. Spreekrecht tijdens de tbs-verlengingszitting

Algemeen
In zijn hiervoor genoemde brief van 30 juni 2017 merkt de minister van Veiligheid en Justitie met betrekking tot het spreekrecht tijdens tbs-verlengingszittingen onder meer het volgende op:[7]

> *"De belangrijkste uitkomst* [uit de focusgroepen en een expertmeeting, Raad] *is dat slachtoffers en nabestaanden beter geïnformeerd willen worden over het verloop van de behandeling en de verlengingszittingen. Daarom neem ik de volgende maatregelen:*
> - *Het OM zal de algemene informatievoorziening aan slachtoffers en nabestaanden verbeteren: over de tbs-verlengingszitting en wat deze inhoudt;*
> - *Het OM zal alle slachtoffers en nabestaanden, die hebben aangegeven dit te wensen, voorafgaand aan de zitting informeren over wanneer de zitting plaatsvindt en wat de positie van een slachtoffer of nabestaande dan is;*
> - *Het OM zal voorafgaand aan de zitting de behoeften en wensen van slachtoffers en nabestaanden inventariseren voor eventuele voorwaarden bij de voorwaardelijke beëindiging van de dwangverpleging. De officier van justitie kan deze meenemen in zijn vordering;*
> - *Slachtoffers en nabestaanden die dat wensen zullen, waar mogelijk, beter worden geïnformeerd over de tbs-behandeling. De tbs-klinieken hebben daarvoor een richtlijn opgesteld die dit jaar zal worden geïmplementeerd.*
>
> *(...) Ik verwacht dat door het spreekrecht bij de strafzitting de behoefte aan spreekrecht bij de tbs-verlengingszitting in de toekomst verder zal afnemen. Daarbij komt dat de rechter bij de tbs-verlengingszitting de impact op het slachtoffer niet kan meewegen. De rechter oordeelt over de noodzaak tot voortzetting van de tbs-behandeling op basis van de aanwezige stoornis, het daaruit voortvloeiende recidiverisico en het verloop van de behandeling. Invoering van spreekrecht bij de tbs-verlengingszitting zou ten onrechte de indruk kunnen wekken dat hetgeen door het slachtoffer of de nabestaande wordt ingebracht, ook bij het rechtelijke oordeel wordt betrokken. De rechter kan de belangen van slachtoffers en nabestaanden wél meewegen in de eventuele voorwaarden die worden opgelegd bij de voorwaardelijke beëindiging van de*

[7] Kamerstukken II 2016-2017, 33 552, nr. 28.

20180911-009 08:56 0010

de Rechtspraak

Raad voor de rechtspraak

dwangverpleging. Daarom zorg ik er met bovenstaande maatregelen voor dat alle slachtoffers en nabestaanden de mogelijkheid krijgen om hun behoeften en wensen voor bijzondere voorwaarden (bijtijds) kenbaar te maken."

Het is de Raad niet duidelijk waarom – kennelijk zonder dat de uitkomst van de monitoring van het effect van de hiervoor genoemde maatregelen wordt afgewacht en zonder goede analyse van de daadwerkelijke behoefte, systematische inpasbaarheid in het strafprocesrecht en de feitelijke baat in de praktijk voor slachtoffers – tóch spreekrecht bij tbs-verlengingszittingen wordt geïntroduceerd. De Raad verzoekt u ook dit onderdeel van het Wetsvoorstel te heroverwegen en neemt daarbij in aanmerking dat (ook) door deze wijziging het strafrechtsysteem zwaarder wordt belast.

Indien desondanks tot de invoering van spreekrecht bij tbs-verlengingszittingen wordt overgegaan, hecht de Raad eraan met betrekking tot dit onderdeel van het Wetsvoorstel het volgende onder uw aandacht te brengen.

De voorwaarden
In het Wetsvoorstel dient te worden verduidelijkt of het spreekrecht ziet op de door de reclassering voorgestelde voorwaarden of de door het slachtoffer/de nabestaanden gewenste voorwaarden of beide.

De tekst van het thans voorgestelde zesde lid van artikel 509s Sv maakt onvoldoende duidelijk dat slachtoffers of nabestaanden kunnen verzoeken tot het opleggen van voorwaarden. *"Een verklaring afleggen over de inhoud van de voorwaarden"* veronderstelt dat deze voorwaarden reeds vooraf aan de verlengingszitting zijn opgesteld en aan het slachtoffer of de nabestaanden kenbaar zijn gemaakt. Indien en voor zover ter zitting nog voorwaarden kunnen worden voorgesteld, en dat lijkt de bedoeling te zijn, heeft de reclassering wellicht tijd nodig om deze voorwaarden op uitvoerbaarheid te onderzoeken en daarover te adviseren. De Raad beveelt u aan hierop nader in te gaan in de MvT.

4. Uitbreiding voorschotregeling
De voorschotregeling als bedoeld in artikel 36f, zevende lid, Sr beperkte zich aanvankelijk tot slachtoffers van ernstige gewelds- en zedenmisdrijven. Dat de samenleving bereid is in dergelijke gevallen desnoods de schadevergoeding te dragen (indien deze niet bij de veroordeelde geïnd kan worden), is op zichzelf voorstelbaar. Na de uitbreiding van de voorschotregeling tot alle misdrijven is dat al minder voorstelbaar. De Raad begrijpt uit de MvT (p. 13) dat in aanvulling daarop slachtoffers van overtredingen – ondanks dat de wet daartoe strikt genomen geen basis biedt – in de praktijk eveneens een voorschot ontvangen van het CJIB. De achtergrond daarvan is volgens de MvT dat het tot aanzienlijke kosten zou leiden als misdrijfzaken door het CJIB zouden moeten worden geselecteerd. Met het Wetsvoorstel worden ook deze gevallen onder het wettelijke bereik van de voorschotregeling gebracht.

De Raad acht niet goed denkbaar dat het (te) ingewikkeld en kostbaar is om in de systemen een onderscheid te maken naar misdrijven en overtredingen, temeer nu rechters de wetsartikelen en juridische kwalificaties die zij in een concrete zaak hebben toegepast in hun uitspraken moeten vermelden en het onderscheid daaruit al valt af te leiden. Als de overtredingen worden toegevoegd aan de wettelijke voorschotregeling zal rekening moeten worden gehouden met nóg meer daarop geënte 'artikel 12-procedures', terwijl de gerechtshoven – ook in dit opzicht – al overbelast zijn. Nu (nog meer)

20180911.009 08:56 0011

de Rechtspraak

Raad voor de rechtspraak

wordt ingezet op het vaker inhoudelijk afdoen van vorderingen benadeelde partijen binnen het strafprocesrecht[8] beveelt de Raad aan om met een toekomst(bestendige) blik te kijken naar de civiele vorderingen binnen het strafproces en de schadevergoedingsmaatregel met inbegrip van de incasso en voorschotregeling op kosten van het Rijk.

WERKLAST

Het Wetsvoorstel heeft substantiële gevolgen voor de werklast van de Rechtspraak. Die gevolgen worden hierna per onderdeel toegelicht.

De verschijningsplicht
De Raad verwacht substantiële werklastgevolgen voor de gerechten als de verschijningsplicht wordt ingevoerd. De aanvoer van gedetineerden is al jaren een punt van zorg. Het niet tijdig aanleveren van verdachten leidt tot ernstige vertragingen van strafprocedures. Er kunnen minder zaken op een zitting worden gepland, zittingen lopen uit en de behandeling van zaken dient vaker te worden aangehouden. De Raad verwacht dat de doorlooptijden ernstig onder druk komen te staan indien in nog meer zaken (verplichte) vervoersbewegingen vanuit penitentiaire inrichtingen worden verlangd en dat de kosten van die zaken omhoog zullen gaan.

In het voorgestelde tweede lid van artikel 278 Sv wordt dit risico inzichtelijk gemaakt: de verdachte verschijnt niet en het onderzoek dient te worden geschorst teneinde de medebrenging te gelasten. Of dat nog dezelfde dag op dezelfde zitting (waarop ook andere zaken staan gepland) lukt, is dan maar de vraag. De verschijningsplicht vormt voor wat de uitsprakenzitting betreft een nog groter risico. Indien de verschijning plichtige daar niet verschijnt, moet gelet op de huidige uitspraaktermijn van veertien dagen (artikel 345 lid 3 Sv) een bevel medebrenging die dag nog effect hebben.

De plicht voor verdachten om ter zitting te verschijnen, geldt in specifieke gevallen van misdrijven. In die gevallen waarin een verdachte nu niet van zijn aanwezigheidsrecht gebruik maakt, vergt (a) de behandeling ter terechtzitting en (b) het doen van uitspraak na invoering van de verschijningsplicht bovendien meer zittingstijd. Ad a) is het afhankelijk van de opstelling van verdachte of veel of weinig extra tijd benodigd is: een verdachte mag immers zwijgen en dan zal de hoeveelheid extra benodigde tijd niet bijzonder groot zijn in tegenstelling tot de situatie waarin de verdachte ervoor kiest om (toch) te verklaren. Ad b) zal de verschijningsplicht vaak leiden tot extra tijdbeslag: in de huidige situatie doet een voorlopig gehechte verdachte vaak afstand van zijn recht om aanwezig te zijn bij de uitspraak en dan kost het doen van die uitspraak in veel gevallen minder tijd.

Een inschatting van de extra kosten als gevolg van deze wijziging is op dit moment slechts bij benadering te geven. De Raad schat deze op ten minste 1 miljoen euro op jaarbasis. De verschijningsplicht maakt ook deel uit van de Wetsvoorstellen in het kader van Modernisering Strafvordering. In dat kader worden de gevolgen door de Raad (ook) meegenomen. De Raad verwijst naar zijn advies van 12 juli 2018 over de Boeken 3, 4, 5 en 6. De Raad behoudt zich het recht voor om op de inschatting terug te komen.

[8] Zie Kamerstukken II 2017-2018, 33 552, nrs. 43 en 49 en in reactie daarop het advies van de Raad van 12 juli 2018 over de Boeken 3, 4, 5 en 6 Sv, p. 57-58.

20180911.009 08:56 0012

de Rechtspraak

Raad voor de rechtspraak

Spreekrecht
De uitbreiding van de kring van spreekgerechtigden met de stieffamilie, de wijziging om meer ruimte te bieden aan repliek en dupliek rondom het spreekrecht en de introductie van het spreekrecht bij tbs-verlengingszittingen zullen naar verwachting van de Raad leiden tot een werklastverzwaring voor de Rechtspraak. In die gevallen waarin dit aan de orde is, zal immers de behandeltijd toenemen, waarmee de benodigde (zittings)tijd per zaak toeneemt.

Uitbreiding voorschotregeling
Hiervoor is overwogen dat wanneer overtredingen worden toegevoegd aan de wettelijke voorschotregeling er rekening zal moeten worden gehouden met een aanzuigende werking en nóg meer daarop geënte 'artikel 12-procedures'. Ook hiervoor geldt dat die toename naar verwachting niet leidt tot een substantiële toename van de werklast voor de Rechtspraak.

Samenvattend
Het geheel van voorstellen leidt tot substantiële werklastgevolgen voor de gerechten en hogere kosten voor dit soort zaken.

CONCLUSIE

Het Wetsvoorstel stuit in zijn huidige vorm op een aantal zwaarwegende bezwaren. De Raad vraagt u daarom met klem om het Wetsvoorstel op de in dit advies genoemde onderdelen te heroverwegen.

TOT SLOT

Indien na het uitbrengen van dit advies het Wetsvoorstel op belangrijke onderdelen wordt gewijzigd of indien uit nadere uitvoeringsregelgeving belangrijke werklastgevolgen voortvloeien, dan wordt de Raad graag in de gelegenheid gesteld daarover aanvullend te adviseren. Met het oog op de voorbereiding van de gerechten op de invoering van het Wetsvoorstel, stelt de Raad er prijs op als hij geïnformeerd wordt over de indiening van het Wetsvoorstel bij de Tweede en de Eerste Kamer en de plaatsing van de definitieve wetstekst in het *Staatsblad*. Ook eventuele nadere regelgeving volgend op dit Wetsvoorstel met gevolgen voor de rechtspleging valt binnen het adviesrecht van de Raad. Voor zover van toepassing, ontvangt de Raad graag een adviesaanvraag voor deze nadere regelgeving.

Hoogachtend,

[redacted]

Voorzitter Raad voor de rechtspraak

20180911.009 08:56 0013

de Rechtspraak

PostNL
Port Betaald
Port Payé
Pays-Bas

Gezien scankamer
V&J
11 SEP. 2018

RX3CC #6641X0X#00#0000#

FMHaaglanden
11 SEP. 2018
Ontvangen

Postbus 90613, 2509 LP Den Haag